

Димитриос Йоаннис Румнос

ТЪРСЕНЕ НА КОРЕНИТЕ НА ДРЕВНОГЪРЪЦКИТЕ ОЛИМПИЙСКИ ИГРИ

Съвременното олимпийско движение и свързаните с него игри имат своите предшественици – древногръцките олимпийски игри. Те оказват такова влияние в Елада, че летоброенето се основава на олимпиадите. Началото им се губи в древната история. Първите игри, за които има писмени данни, са от 776 г. пр. Хр. Те се провеждат в град Олимпия, откъдето носят името си и се честват на всеки четири години. В игрите участвали състезатели от всички краища на страната с единствената цел да спечелят като награда лавров венец и да го отнесат по родните си места.

В древността град Олимпия е известен с величествените храмове на Зевс и Хера. Храмът на Зевс бил разположен на хълма Кронос между реките Алфей и Кладеос. В долината между двете реки били засадени диви маслини, тополи, дъбови борове и чинари и именно затова получава името Алтис, т. е. Малък парк. В двора на храма се намирили обредните сгради, а вън от оградата помощните постройки: жилищните сгради за свещениците и гостите на храма, баните, помещенията за подготовка на атлетите.

Провеждани в продължение на 1168 г., древногръцките олимпийски игри имат голямо обществено и политическо значение за запазване, сближаване и обединяване на населението на древна Гърция. Успоредно с това, гръцкото население се възпитавало в стремеж към здраво тяло и красота.

Първоначално игрите съчетават религиозни обреди със спортни състезания, много от които са внушени от гръцките митове. В този смисъл, търсейки корените на древногръцките олимпийски игри, следва да насочим вниманието си към гръцката митология. Според една от

легендите, Зевс слага началото на първите игри в чест на своята победа над Кронос. Победител в бягането и боя с юмруци е Аполон¹.

Друго интересно сведение, което ни предава древната традиция, това е легендата за състезанието по бягане, организирано от идейския Херакъл и неговите братя. То трябвало да бъде провеждано на всеки пет години, тъй като толкова бил и броят на участниците. Въпреки че става въпрос за едно чисто митологично сведение, както винаги в един такъв митологичен разказ, трябва да търсим някакъв елемент на истина. Интересна е наградата, която получава победителят, а именно венец от маслинова клонка, която Херакъл донесъл от далечния север².

Според друга легенда микенският принц Херакъл, син на Алкмена и първи братовчед на царя на Микена Евристей, е считан за основател на олимпийската борба³. След славното си завръщане от похода на Аргонастите, той организира състезания в чест на Зевс. Със своите дванадесет подвига⁴ Херакъл става символ на силата, енергията и дори на героизма. Интерес представлява фактът, че в игрите се участвало само за чест и слава, но не за лична облага. Наградата, която получавал победителят, била отново маслинов венец.

Друга легенда разказва за надбягване с колесници между Пелоп и Иномай⁵, организирано в чест на Зевс (*Ἀγώνες τῷ Ὀλυμπίῳ Δίῃ εἰλοίσηεν..*). Счита се, че игрите датират от около средата на XIII в. пр. Хр. Освен Херакъл и Пелоп в митологията от периода XIII в. пр. Хр. за основатели на олимпийски игри са споменати Пелий (син на Посейдон) и Нелей (основател на град Пилос в Месения).

Интересна е позицията на известния географ Страбон относно учреждаването на олимпийските игри. Тя се отдалечава от митологията и се приближава до историческите събития. По-точно Страбон твърди, че потомците на Херакъл, т. нар. Хераклиди (водачи на дорийските племена) около 1100 г. пр. Хр. са организирали състезания в Олимпия⁶. Тези състезания се явяват продължение на стара традиция от ранната микенска епоха. Това схващане е подкрепено от факта, че силните градове държави Спарта, Месения и Аргос, след завладяването им от Хераклидите, се връщат към системата на управление от микенската епоха.

Организирането на състезания, като религиозна или обществена проява, е неделима част от гръцката цивилизация, която се развива в продължение на векове. На о. Крит в периода (2800–1550 г. п.Хр.) се е

провеждал така нареченото „таврокатапсия“, скачане върху бик, от което вероятно произлиза днешното бикоборство. Освен „таврокатапсия“ сведения срещаме и за още две изпитания борба и бой с юмруци.

През субмикенската епоха (1150–1050 г. пр. Хр.) игрите съхраняват религиозния си характер, но особено разпространени са дисциплините: борба, бой с юмруци, бягане с колесници и хвърляне на копие. Оттук нормално е да се предположи, че добре подготвеният състезател в игрите с военен характер е отличен воин, което от своя страна води до усъвършенстване и развитие именно на тези дисциплини. Популярността на древногръцките игри излиза извън пределите на Елада през XIII в. пр. Хр. и достига до Кипър благодарение на микенските изселници⁷.

В Омировите поеми (средата на VIII в. пр. Хр.) игрите са описани само като поетически или атлетически състезания, в които героите участвали за удоволствие, с цел да спечелят ръката на някоя жена, владението на даден трон или да почетат паметта на войните и героите, паднали на полето на честта. Така в Илиада Омир подробно възпява погребалните игри, организирани от Ахил в чест на загиналия в Троянската война Патроклъ (*Ἀθλα ἐπὶ Πατρόκλω*). В програмата са включени дисциплини като бягане с колесници, бой с юмруци, борба, хвърляне на диск, стрелба, бягане, фехтовка и хвърляне на копие. По-късно погребалните игри стават традиция.

В Одисея Омир описва други игри, но със сходни изпитания бягане, борба, бой с юмруци, хвърляне на диск и бягане с колесници. Организатор на игрите бил царят на Феаките Алкиной, а състезанията са проведени в чест на госта му Одисей – цар на Итака и герой от Троянската война.

От Омировите поеми се вижда по безспорен начин, че състезателите участват в игрите за развлечение и слава, а не за конкретна материална награда. В този смисъл, интерес представлява сходството между игрите от късната микенска епоха (средата на XIII в. пр. Хр.) и възпетите в Омировите поеми игри. Вероятно последните са стъпка към древногръцките олимпийски игри, независимо от мнението на Страбон, че са далече от блясъка им. Въпреки това, поощряването на Главк от баща му Хиполох и на Ахил от Пилей⁸ към храброст и слава, говори за бойния дух на елините. Той присъства както в описаните състезания от Омир, така и в древногръцките олимпийски игри.

Ще спра до тук с историята на игрите, която ни дава основание да вярваме, че те са се появили много преди първите писмени данни за тях.

БЕЛЕЖКИ

1. **Павсаний**. Ελλάδος Περιήγησις Ε, Ηλιακά Ι. VII. 10.
2. **Павсаний**. Цит. съч., VII. 7
3. **Пиндар**. Επίνικοι, Ολυμπιονίκοι, II. 3-4, III. 11-15
4. **Диодорос** Сикелиотис IV. 53. 4-7
5. **Павсаний**. Цит. съч., VIII 2-3 и **Пиндар**. Цит. съч., I. 23-98.
6. **Страбон**. Γεωγραφικά, 8. 3. 30. 43.
7. Вж. по-подробно на Βοσκόс, Ανδρέας, I., «Η κυπριακή συμμετοχή στους Πανελλήνιους Αγώνες της αρχαιότητας, (под печат) στα Πρακτικά του Η΄ Σεμιναρίου: Η διδασκαλία της αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού, Λεμεσός, 12-16 Μαΐου 2003, έκδ. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου.
8. **Οмир**. Илиада, 3, 208-209.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. **Βαλαβάνης, Πάνος**, Ολυμπιακοί Αγώνες και αθλητισμός στην Αρχαία Ελλάδα. Αθλα, αθλητές και έπαθλα, εκδόσεις Ερευνητές, Αθήνα 1996.
2. **Βοσκόс, Ανδρέας, I.**, «Η κυπριακή συμμετοχή στους Πανελλήνιους Αγώνες της αρχαιότητας, υπό εκτύπωση (под печат) στα Πρακτικά του Η΄ Σεμιναρίου: Η διδασκαλία της αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού, Λεμεσός, 12-16 Μαΐου 2003, έκδ. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου.
3. **Μπρέκης, Σπ., Λ.**, Οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις και η συμβολή τους στην αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων το 1896. Έκδ., Υπουργείο Εθνικής Αμυνας, Πολεμικό Μουσείο, Αθήνα 2004.
4. **Μωρράс, Σαρλ**, Αθήνα 1896. Οι πρώτοι Ολυμπιακοί αγώνες, μτφρ. Παναγιώτα Πανταζή, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2000.
5. **Hache, Françoise**, Jeux Olympiques. La flamme de l'emploi, éd. Galimard, Evreux 1993.
6. **Finley, M.**, I – Pleket, H., W., The Olympic Games: The First Thousand Years, ed. Chatto & Windus, London 1976.